

# תורת אביגדור

## הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת נח

### החכמה להתפתות

"בטוחים אנו בבעל הרחמים שאינו מביא מבול לעולם" (ירושלמי תענית טז:). כזה מבול לא יבוא עוד פעם! כי הרי לאחר המבול הקב"ה נשבע: "וְהִקְמַתִּי אֶת בְּרִיתִי אִתְּכֶם... וְלֹא יְהִי עוֹד מַבּוּל לְשַׁחַת הָאָרֶץ" (שם ט יא).

#### המלמד לעמו

הסיבה שהקב"ה נשבע שבועה זו, מפורשת בתורה "וַיִּבֶן נֹחַ מִזְבֵּחַ לַה' וַיִּקַּח מִכָּל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה וּמִכָּל הָעוֹף הַטְּהוֹר וַיַּעַל עֹלֹת בַּמִּזְבֵּחַ, וַיִּרַח ה' אֶת רִיחַ הַנְּיָיִחַ וַיֹּאמֶר ה' אֶל לְבוֹ לֹא אֶסַף לְקַלֵּל עוֹד אֶת הָאָדָמָה בְּעִבּוֹר הָאָדָם". ממה שה' קיבל את ה'ריח נחוח' שעלה מקרבנותיו של נח ונתפייס וריחם על האנושות, למד ר' חנינא בעירובין (סה.) ש'כל המתפתה ביינו יש בו מדעת קונו'. מה השייכות שיש בין התרצות ה' ע"י ריח הניחוח של הקרבנות של נח, לאדם שמתוך משתה יין ששותה עם חבריו מתפתה ומתרצה לחבירו?

אבל לפני שניגשים להבין דבר זה, צריך להבין למה בכלל ה' הודיע לנו על מחשבות לבו ועל הסיבות למעשיו. הרי מחשבות ה' נשגבו מבינתו של האדם "כִּי גָבְהוּ שְׁמַיִם מֵאָרֶץ כֵּן גָבְהוּ דַרְכֵי מִדְרָגְתְּךָ וּמִחְשַׁבְתֵּי מִמְחֻשְׁבֹּתֶיךָ" (ישעיה נה ט). ובכלל מהו מה שכתוב בתורה שה' "אוהב", "כועס", "מתנחם", וכו' וכו'? הרי לכאורה זה לא נכון, זה לא ייתכן! אין כעס לפניו, ואין עצבות לפניו (רמב"ם הל' יסוה"ת א יא), הקב"ה הוא כולו חכמה! אין לו מידות ולא רגשות.

עלינו ללכת בעקבותיו של המורה הגדול, הרמב"ם. וכך הוא כותב בהלכות דעות (פ"א ה"ו): "ועל דרך זו קראו הנביאים לא-ל בכל אותן הכינויין, ארץ-אפים ורב-חסד, צדיק וישר, תמים גיבור וחזק, וכיוצא בהן, להודיע שאלו דרכים טובים וישרים הם, וחייב אדם להנהיג עצמו בהן ולהידמות כפי כחו". כל דרכי ההנהגה שה' גילה לנביאים הוא בשביל שעם ישראל ילמד לדעת באיזה דרך עליהם לנהוג בחייהם, זו הדוגמא שעלינו ללכת בעקבותיה. ה' מראה לנו שהוא שונא גזל, א"כ עלינו להתרחק מגזל. ה' מראה לנו שהוא שונא זימה, עלינו להתרחק מזימה. התורה אומרת לנו "וְהִלַּכְתָּ בְּדַרְכֵי" (דברים כח ט) אנו צריכים להרגיל את עצמנו "לנהוג בדרכי ה'", וה' מראה לנו כביכול מה הם מידותיו. וכך גם הביאור כשמתואר בפסוק פעולה שה' עשה, כגון כשכתוב שה' "חשב", אין הכוונה שה' 'חשב מחשבה' כמו שאדם חושב מחשבות בשכלו, וכן כשכתוב שה' "הריח" אין הכוונה שה' 'הריח' כמו אדם שמריח עם חוש הריח שלו, הקב"ה הוא מעבר לכל השגה אנושית, אין ליחס לו פעולות הגוף של בני אדם כמו מחשבה או ריח,

#### חורבן עולמי

בפרשת נח התורה מלמדת אותנו על המבול שהביא הקב"ה על העולם. כל ילד יודע שבאותו דור הרשע והשחיתות הגיעו לשיא בכל פינה בעולם, "כִּי הִשְׁחִית כָּל בְּשָׂר אֶת דַּרְכּוֹ עַל הָאָרֶץ" (בראשית ו יב). ולכן "וַיִּנָּחֵם ה' כִּי עָשָׂה אֶת הָאָדָם בָּאָרֶץ וַיִּתְעַצֵּב אֵל לְבוֹ. וַיֹּאמֶר ה' אֲמַחֶה אֶת הָאָדָם אֲשֶׁר בָּרָאתִי מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה" (שם ו ז). וע"י המבול ה' השמיד את האנושות כולה חוץ מנח ומשפחתו.

ומה שהיה, יכול להיות שוב, גם עכשיו אם העולם יהיה בכזה מצב - ה' יכול לומר, "אני לא צריך אתכם אם אתם כאלה, אני תמיד יכול להתחיל מחדש". והאמת היא, שהשחתה כמו שיש בעולם בימינו לא היתה בהיסטוריה. לפני שנים, כשאני הייתי ילד, הרחובות באמריקה היו "כשרים". כן-כן, הרחובות הגויים! הם לא היו קדושים, אבל היו כשרים. אפשר היה ללכת בהם. בתקופה ההיא, אדם שהיה נוהג מנהג תועבה היה מוצא את עצמו בכלא - אני זוכר! ואם היה אדם הולך בטל, לא עובד אלא סתם משוטט ברחוב, השוטרים היו חוקרים אותו, "מה אתה עושה כאן?!". ואם לא היתה לו תשובה משכנעת, היו עוצרים אותו! היום, היו עוצרים את השוטר על זה שהוא צעק עליו.

היום, העולם השתגע. ה"ספרות" של הגויים מטונפת, מלאה ברעיונות של זוהמה. הספריות, מוסדות הלימוד שלהם - הם מקומות מלוכלכים ביותר, גרועים יותר ממאורות פושעים. נזקקתי לאחרונה ללכת ל"קולג' ברוקלין", לאיזשהו צורך ציבורי; ברגע שנכנסתי לשם הרחתי ריח נורא, המקום כולו הסריח! צריך מסכת גז כדי להיכנס לאוניברסיטאות באמריקה. הבית של ראש ה"מאפיה" מריח טוב יותר. ברצינות, בלי שום גוזמה.

#### ה"צונאמי" בדרך?

כיום העולם מלא בדעות ורעיונות נוראיים, הרחובות מלאים זוהמה, הצניעות היא מושג פסול בעיניהם, דעות רעות אלו מקובלות ברחבי העולם, ובארץ ישראל אפילו עד ה'כנסת' שהיא הרשות המחוקקת של 'מדינת ישראל' הם הגיעו. ואני רוצה לומר לכם, אני דואג מאד. האם ה' יבליג על מה שקורה בעולם ובארץ הקודש, כשרואים כזאת ירידה, כזאת פריצות וחוסר מוסר - דברים חמורים בהרבה מדור המבול - ברור שהקב"ה יכול להביא עלינו עונש כמו על דור המבול, חס-ושלום. הדבר היחיד שהיה אפשר לומר הוא "אולי ירחם", אולי ה' ירחם ויתאפק מלהביא עוד עונש כזה לעולם.

היינו צריכים לפחד ממבול נוסף, חלילה-חלילה! אבל למרות הכל, לפחות בדבר אחד אפשר להיות בטוחים,

כל סוגי האנשים, לא רק אלה שדומים לך באופי ובדעות, לא רק אלה שנוח לך איתם!

לא לחינם בני האדם נבראו שונים אלו מאלו, כידוע שאכלוסי ישראל "אין דעתם דומה זה לזה, ואין פרצופיהן דומים זה לזה" (ברכות נח). ומדוע? וכי לא היה פשוט יותר אם כולם היו דומים באופי? אלא שלא בשביל זה נבראו - לצאת מן העולם הזה עם אותם הפגמים שנכנסו איתם! לכן לא נבראו באופן שיהיה לנו קל להסתדר עם אנשים, אלא דווקא באופן שנצטרך להתאמץ להסתדר עם זולתנו, במאמץ זה נתקן את מידותינו הלא מתוקנות ואת הפגמים שנפשונו, את הפגמים שלנו! - אנחנו חייבים לתקן את עצמנו.

### ליטוש היהלום

אנחנו באים במגע עם אנשים רבים במהלך החיים, ואף אחד מהם לא יהיה מושלם. לכולם יש איזה דבר קטן או גדול שיכול להפריע לנו. אני אומר לכם באחריות, סביר מאד שאתם תפגעו מאנשים במשך החיים, והרבה; כי כך ברא ה' את העולם, "ה' בְּחֶכְמָה יָסַד אֶרֶץ כֹּהֵן שְׁמִים בְּתַבּוּנָה" (משלי ג יט), הקב"ה רוצה שנפגע ונוכל להתעלם מכל הדברים הקטנים - או אפילו הגדולים, שמייחדים את הזולת ולא מתאימים לנו. כל אחד מישראל דומה ליהלום זוהר שהוצא מהאדמה שצריך לעבור תהליך של ליטוש וניקוי, כל פגיעה שנשלחה על ידינו היא הוספת ליטוש בזוית מיוחדת ביהלום האישי שבליבנו, בזה נמדדת קומת האדם, לפי ה'רצון', ההתרצות שלו עם כל סוגי בני האדם, ובפרט עם אלה שדווקא לא מתאימים לו.

ולא מספיק רק "להסתדר" איתם או "לשרוד" אותם בדיעבד, התורה דורשת גישה של לכתחילה "וְאֶהְבֵּת לְרַעַךְ כְּמוֹךָ" (ויקרא יט יח), אהבה אמיתית לכולם. עכשיו אנו מתחילים להבין כמה רחוקים אנו מהרעיון הזה. אולי אנחנו "מסכימים איתו בתיאוריה", ואומרים לעצמנו שאי שם 'יום אחד' אולי נתחיל גם לבצע אותו. אבל זה לא יקרה! אלא א"כ נתחיל לעשות משהו מעשי בעניין, היום!

### אני - וסביבתי

בפרשה זו אנו למדים שהדרך להגיע לשלימות זו היא ל"התפתות" לחברינו - כשאנו מתפתים לחברינו להתפייס ולהתרצות לו, יש בנו כביכול "מדעת קונו" שנוהג כך עם העולם. אבל איך עושים את זה? מהם הצעדים המעשיים שצריך לעשות כדי ל"התפתות" ולשמוח בכל מי שסביבנו? הצעד הראשון הוא לשים לב כשאנשים עושים לנו טוב; מתייחסים אלינו בצורה יפה או עוזרים לנו, ולהשתמש בזה כמנוף בעל עוצמה לעזור רגש של אהבה כלפיהם. צריך לחפש גם את ההטבות הקטנות ביותר, וכשנחפש אין ספק שנמצא.

לאמיתו של דבר הדברים מתרחשים סביבנו כל הזמן, אבל לצערנו אנו חייבים להתאמץ ולפקוח את העיניים לראות זאת! כי אנחנו חיים בתחושה ש"אני נְאֻפְסִי עוֹד" (ישעיה מז ח), האדם נוטה להיות 'שקוע בעצמו', במיוחד לגבי אלו שהם סביבתו הקרובה, לגביהם נטייתו הטבעית היא מה... אני צריך להודות להם... באמת הגזמת... הלא זה התפקיד שלהם... כל מה שהם עושים עבורי 'מגיע לי' מהם.

ולא רגשות כמו של בני אדם. אלא כתוב כאן לימוד גדול עבורנו שנדע איך עלינו להתנהג.

לכן כ"כ חשוב לנו להבין היטב כל "סיפור" של התורה, כי כל דברי התורה הם "תכנית הפעולה" מהקב"ה בשבילנו איך לחיות חיים מוצלחים.

### והלכת בדרכיו

לפי זה, הפסוק "וירח ה' את ריח הניחוח" אמור ללמד אותנו פרק חשוב בארחות חיינו, לשם כך עלינו להבין היטב איך "הריח" ה' את ריח הניחוח, כדי שנוכל לחיות על-פי זה כפי שה' רוצה מאיתנו. ונתבונן: "אמר ליה נח רבון העולם, שמא אתה חוזר ומביא מבול, אמר ליה לאו - נשבע אני שאיני מביא מבול עוד לעולם" (תנחומא נח יא), עומד נח ביציאתו מהתיבה, אחרי הקטסטרופה הגלובלית האיומה בהיסטוריה, הקב"ה אומר לנח ולבניו "פְּרוּ וּרְבוּ וּמְלֵאוּ אֶת הָאָרֶץ" (שם ט א), ונח דואג ומיצר, לשם מה עלי להתחיל מחדש לעסוק בישובו של עולם, הלא יש חשש שמא שוב יחטיא היצר הרע את בני האדם, ושוב תפגע בהם מידת הדין הקשה - יבוא עוד מבול ויחרב העולם (בר"ר לד). אז מה הוא עושה? מקריב לה' קרבנות, ומבקש רחמים וחסד: אנא ה', רחם על בריותיך, ואף אם יחטאו לפניך אל תביא על העולם עוד אסון שכזה.

אבל מה היו הקרבנות הללו, הלא הוא הקריב את אותם בהמות ועופות טהורים שבציווי ה' באו שבעה אל התיבה, ומזה התבונן נח שהקב"ה רוצה שבצאתו מהתיבה יקריב אותם כקרבן לה' (רש"י ח כ), ואיך השתדלות כל כך פעוטה סייעה והיתה סיבה שנתקבלה בקשתו של נח?

### מתרצה ומתפייס

אבל הקב"ה לא חשב כך. הוא ראה בנח הצדיק אדם שמראה את הכנעתו ונאמנותו לקב"ה, וכפי יכולתו הפעוטה הוא מנסה לרצות אותו, וכביכול הקב"ה אמר, "די לי בזה! אני מריח את ריח הניחוח שהעלית לפני, ואני מתפייס בזה. בזכות מעשיך שעשית לפי כוחך, אני מקבל את בקשתך" וכאמור זה לימוד עבורנו, איך להתנהג כלפי זולתנו. ה' מלמד אותנו יסוד, אפילו הבעה קטנה של פיוס שאין לה כל משמעות ממשית כלפינו, עלינו לקבל אותה כפיוס ולהתרצות על ידה. וזה הביאור בגמ' בעירובין "כל המתפתה ביינו", שמי שנותן לייך להשפיע על דעותיו, וכטוב ליבו בייך הוא משתכנע ומתפייס, "יש בו מדעת קונו" - הוא הולך בדרכיו של הקב"ה!

עד היום חשבתם שמי שב'קלות' מתפייס ומוחל על עוולה שעשו לו, הוא טיפוס 'חלש', סוג של אדם בלי אישיות בריאה, אחד שאינו יודע לדרוש מה שבצדק 'מגיע' לו. אבל באמת אדרבה, זהו האופן שבו ה' רוצה שנהג. זה יהיה הנושא שלנו היום, ללמוד איך "להריח את ריח הניחוח" ולהתפייס אפילו בדברים הקטנים ביותר.

### להחליק את הקצוות

שלמה המלך אומר בקהלת (ט ד): "כִּי מִי אֶשֶׁר יִחְבֹּר אֶל כָּל הַחַיִּים יֵשׁ בְּטָחוֹן". בשביל להחשב כאדם 'חי' לא מספיק רק להיות "חי" לעצמו, האדם צריך להיות "מחובר אל כל החיים", דהיינו שיהיה לו יחס וקשר לכל 'החיים' אחינו בני ישראל - עם ה', רק ככה אפשר להצליח. והמדובר הוא על

### אתה אחד, ועמך ישראל גוי אחד

רבנו היה מייעץ לומר בפה מלא: "אני אוהב את עמי, ישראל!" והיה רבנו אומר בשם הגאון ר' אייזיק שער זצ"ל מסלבודקא כי כאשר אומרים בתפילת "שמונה-עשרה": "ברכנו אבינו כולנו כאחד", יש להאריך ב"אחד", כפי שמאריכים ב"שמע ישראל". כאשר נסע רבנו מביתו לשכונה חרדית כלשהיא, או כשראה שומרי תורה, היה מרבה לומר בהתרגשות "אלה הם עמי!" ואני אוהב אותם!" ויברכם השי"ת!

על דברי "מסילת ישרים" (יט), כי "אין הקב"ה אוהב, אלא מי שאוהב את עמו". היה רבינו מוסיף שאהבה זו צריכה להיות אך משום שבאהבתנו את ה' אנו אוהבים את מי שרצונו של ה' שנהאב. ומכיון שהאהבה היא משום אהבת ה' לא ייתכן שנהאב את מי שה' שונאו, ואדרבא משום אהבת ה' עוד נשנא אותו, כפי שנאמר: "אֲהַבֵּי ה' שְׂנֵאוּ רָע" (תהילים צז י). וגם בזה יש דרגות שונות, וכפי דרגת שנאת ה' אל רע זה, כך צריכה להיות אצלנו גדול שנאתו של אוהב ה'.

לבזבז רגע. הוא לא יודע, אבל אני מביט בו כל יום ואוהב אותו על כך. עוד משהו נותן הרבה צדקה, ואדם נוסף הוא "סתם" שקט ומנומס. מצאו את הדברים הטובים ואהבו אותם! הפיקחים מחפשים טוב בחבריהם, ולא להיפך. נסו לעשות כך, התעלמו מהחלקים הפחות טובים. תופתעו כמה טוב אפשר למצוא.

#### מלא את החסר

אתן לכם דוגמא: אדם אחד נוהג להשאיר את ניירות הטישיו המשומשות שלו על השולחן בבית הכנסת. אז אתה חושב שהוא לא כ"כ מתחשב באחרים... להפיץ את החיידקים שלך לשאר המתפללים. בסדר, אבל למה להתמקד דווקא בזה? הרי הוא תמיד מחייך אליך, וגם נותן שקל לכל מי שאוסף צדקה, הוא מקיים בהידור "ואסור להחזיר את העני ששאל ריקם, ואפילו אתה נותן לו גרוגרת אחת, שנאמר אל ישוב דך נכלם" (רמב"ם מתנות עניים ז ז). כמה יפה ונאה יהודי זה!

אתה חייב להשתמש בתכונות הטובות האלה כ"פיתוי" להתעלם מחסרונותיו, ולאהוב אותו למרות הכל! הרי חייבים לאהוב גם יהודי שמשאיר טישיו על השולחן, נכון?

#### נקודה טובה

אחד העובדים במשרד, תמיד לוקח לעצמו את ה"קרדיט" על הכל, וזה מרגיז מאד. גאוותן שכזה. אבל אפשר להתמקד בטוב שבו, וכך לחזק את הטוב שבנו. שים לב ל'נקודה טובה': במסגרת הקרדיט שלו על כל המתרחש במשרד, הוא לוקח אחריות, ממלא את המיחם בבוקר, ומחליף את מיכל המים ב"קולר" כשנגמרים המים. בפעם הבאה שנראה משהו שהוא לא לרוחנו, שיש לנו איזו טענה עליו או שפוגע בנו - ננסה למצוא בו נקודה טובה, ונאמר לעצמנו, "סוף-סוף הוא בן-אדם נחמד". נחפש תירוצים וסיבות לאהוב אותו, וכך נלך בדרכיו של הקב"ה.

#### גיוס מלא

השכן שתמיד תופס לך את החניה, ודורך לך על הדשא, וגם פעם הוא ראה אותך סוחר חבילה כבדה ולא הציע לך שום עזרה. אז מה?! הרי הוא מסדר את ה"סעודה שלישית"

האשה עושה למעננו כל הזמן, הילדים, השכנים, העובדים במשרד, הגבאי בבית הכנסת, ואפילו בעל המכולת, יש המון אנשים בסביבתנו שבתדירות מיטיבים אתנו, אבל אנחנו לא שמים לזה לב, וחושבים ומקבלים את כל מה שהם עושים עבורנו כדבר פשוט המובן מאליה!

אלא שרוב האנשים מתעלמים מדברים כאלה. מילא אם השכן היה נותן לי מיליון דולר... או אפילו רק מכונית חדשה... זו היתה סיבה לאהוב אותו - לפחות לכמה ימים... אבל אם הוא רק אמר לי "בוקר טוב" בחיך, בגלל זה להתחיל לאהוב אותו? אבל האמת היא שכן, בוודאי!

#### חפש את המטמון

ומאידך משום אותה תחושה ש"אָנִי וְאַפְסֵי עוֹד", דוקא לדברים הלא נכונים שאנו פוגשים בבואנו במגע עם אחרים אנחנו מאד שמים לב. כמעט בטוח שתמיד יהיו מאותם אנשים שאנו חיים בסביבתם הקרובה, כאלו שאנו נחוש שהם נהגו בנו שלא כשורה. ואולי זה אפילו נכון! אבל למה להתמקד דווקא בזה? אם הם עושים לנו גם טובות, כדאי לנו להתמקד בטובות האלה ו"להתפתות" על-ידם! הוא השאיל לך כלי-עבודה לסוכה, הוא הביא לך חבילה מהדואר, הוא מתנהג כלפיך בהטבה ובחביבות - על כל אחד מהדברים האלה בפני עצמו אפשר לאהוב אותו!

צריך להתרגל לראות בעין טובה המגדילה את ערך הדברים הקטנים ביותר שאחרים עושים עבורנו, ולאפשר לעצמנו להתפייס אפילו בדברים ה'קטנים' ביותר. ככל שנצליח בזה יותר, נאהב אותם יותר.

#### החבילה המופלאה

ואומר לכם עכשיו אפילו יותר מזה: אפילו אם ההוא מעולם לא חייך אליך, אבל הוא מחייך לאחרים? אפשר להשתמש גם בזה! אמנם זה קשה יותר, אבל אפשרי בהחלט. הוא איש חייכן, או אוהב לעזור - הרי זו הזדמנות לאהוב אותו! צריך להיות חכמים ולחפש מידות ותכונות טובות בזולתנו, ולהשתמש בזה כדי "להתפתות" להסתדר אתו.

לכל אחד מישראל יש איזו תכונה טובה המיוחדת לו, ואפילו אם תכונה זו אינה 'משהו גדול', די במעלה זו כדי שיהיה ניתן לנצל אותה לעורר אהבה. כל מה שנצרך הוא מוכנות לחפש ולחשוב. והאמת היא שאם נתחיל לחפש, נופתע לגלות כמה תכונות טובות ומיוחדות יש לאנשים שסביבנו. בציבור שומרי התורה יש איכויות מדהימות.

אחד מרבותי אמר פעם בשיחה לרבים, שהאדם אינו מידה אחת, אלא חבילה של מידות רבות, ולכן אי-אפשר לגבש דעה כללית על אדם לכאן או לכאן; כי אם בתחום זה הוא לוקה בחסר - בתחום אחר הוא מיוחד לטובה, וחברו שעולה עליו עשרות מונים בעניין מסוים - ייתכן שחסר לו בעניין אחר. מכיון שכל אחד הוא חבילה שלמה של מידות ותכונות, אם קשה לנו לאהוב את כולו - אפשר לפחות לאהוב את החלקים הטובים שבו, אפילו רק תכונה אחת שלו. אם הוא מתפלל היטב - נאהב אותו בגלל זה. יש אדם בבית הכנסת שלנו שכבר עשרים שנה אני אוהב אותו רק בגלל הצורה שבה הוא מתפלל שמונה-עשרה! אדם אחר אצלנו מיד כשהוא מגיע לבית המדרש מתחיל ללמוד, בלי

תאמרו דברים כאלה בחוץ... יחשבו שהתרופף לכם איזה 'בורג'. אבל כאן אנחנו מוכנים לומר גם דברים שאחרים חושבים שהם קטנוניים. כי זו האמת! הרי מה הוא כבר ריח ניחוח כלפי ה' ובכל זאת ה' השתמש בזה כדי להתפייס! נלך גם אנו בדרכו.

אט-אט יתפתחו בנו רגשות חמים כלפי הסובבים, והחיבה תהפוך לאהבה. אפילו ההרגשה החיובית הקטנה ביותר שנצליח לעורר בעצמנו כלפי זולתנו, היא כבר הישג עצום בתיקון האישי שלנו - ובשבילה היה שווה לבוא לעולם.

ברגע שמבינים שלא די בהרגשה "ניטרלית" כלפי הזולת, ואפילו לא די רק "להסתדר" אתו, רואים שעבודה רבה וגדולה לפנינו. מתי כבר נקיים את מצוות "ואהבת לרעך כמוך"? עד מתי נדחה את זה למחר, או לשנה הבאה, או לכשנצא לפנסיה ויהיה לנו זמן? לאהוב את ישראל, את כל אחד ואחד מישראל, הרי זה אחד הדברים הגדולים ביותר שאפשר להשיג בעולם הזה. "ואהבת לרעך כמוך, רבי עקיבה אומר זהו כלל גדול בתורה" (ירושלמי נדרים ל:). כי על זה עומדת כל התורה.

### הסולם של ה"מסילת ישרים"

ה"מסילת ישרים" מלמד אותנו ש"אין הקב"ה אוהב אלא למי שאוהב את ישראל" (יט). אתם שומעים? לאהוב את רעינו היהודים, אהבה אמיתית, הוא "קריטריון" להשגת אהבה מה'! והרי אהבה מה' היא הכל, בעולם הזה ובבא. ובפסוק "וירח ה' את ריח הניחוח" ה' נתן לנו דרך לעלות בסולם של אהבת ישראל, ולהשיג את השלמות שבעבודה באנו לעולם.

אם רק נהיה מוכנים לשים לב ולחפש את הטוב, נמצא מעלות בכל מי שבא איתנו במגע, ונתחיל להעריך את חברינו כמו שלא הערכנו מעולם. אבל זה לא יקרה מעצמו, אם נתעצל ולא נרצה 'להפעיל את הראש' לא נגיע לכולם, וגם כל הרעיונות שלמדנו כאן היום יהיו רק עוד מאמר חז"ל שמאוחסן לכם במוח וכמעט לא מביא שום תועלת מעשית. האם נצליח להיות "מתפתה ביינו" כמו הקב"ה? הרי אנחנו הסיבה שהוא עשה כך, כדי שאנו נלמד ממנו! היעלה על הדעת שאפילו לא ננסה?

וכש"מחפשים תירוצים" וסיבות לאהוב, להתרצות ולהתפייס, ומשנים את מבטנו על זולתנו לטובה - הרינו זוכים ללכת בדרכיו ית', ולקיים את רצון ה' שכתב פסוק זה בתורה. וזוכים למעלה העצומה של "דעת קונו", להתדמות ככל שבן תמותה יכול להתדמות, ליוצר כל העולמים.

### שבת שלום ומבורך!

#### הארות על הפרשה

מתוך ספר יהי אור [באנגלית]-פירוש עה"ת מאת רבינו זצ"ל

וְיִשְׁלַח אֶת הָעֶרֶב... וְיִשְׁלַח אֶת הַיּוֹנָה (ח, ז)

(ח)

התורה מספרת לנו שלאחר מאה ותשעים יום, ה' ברחמיו קיבל את תפילותיו של נח, מידת הדין נהפכה

בבית הכנסת. או שהילדים שלו יהלומים אחד-אחד, הוא עושה עבודה טובה איתם. או, הוא תמיד מחזיר למקום את הספרים שלקח, הרי יש כאלה שלא עושים כך, אבל הוא כן עושה! לחפש הזדמנויות וסיבות לאהוב! אלא שבמוח שלנו כל הדברים האלה 'מכוסים' ע"י החניה התפוסה. אז חייבים לגייס כל מה שאפשר כדי להגביר את הרגשות החיוביים, אסור להסתובב כך עם המחשבות הרעות לעולם! זו אינה עבודה קשה כ"כ, היא רק דורשת קצת זמן והתמדה.

### נחתם דינו?

במשך שנים התרגלנו להסתכל בהגדרה קבועה על השכן, הנה "המעצבן הזה", על העובד במשרד, הנה "הגאוותן הזה", ועל בעל הטישיו הנה - כ"בעל הטישיו". זה מה שעובר לנו בראש כל פעם שרואים אותם. חייבים לעשות מהפך, עלינו להתחיל לראות את הטוב שבכולם. בואו "נלמד" את הזולת, ונמצא בו את הטוב, ואח"כ נרגיל את עצמנו שכל פעם שנתקלים בו חושבים עליו אך ורק על הטוב הזה. "הנה זה שממלא את המיחם", "הנה ה"מדקדק במצוות שנותן נדבה לכל משולח". הנה ה"שכן הטוב הזה שמיטיב לכל", זה, מי שהוא! איך אפשר לחיות ליד אדם במשך שנים, ולא לאהוב אותו!?

וכמו בכל הדברים מהסוג הזה, ככל שנתמיד בו כך זה ייהפך לטבע, ויבא בלי מאמץ כלל. המבט משתנה לגמרי, לאחר ש"חיברנו" אליו תכונות טובות במקום התכונות האחרות שהיו מחוברות אליו במוחנו. הוא כבר לא "ההוא מהטישיו", אלא "ההוא מהצדקה".

### פלוני אלמוני...?

עוד יותר, כל יהודי שחולף על פנינו, נוכל למצוא בו דבר טוב. אני מתכוון לאיש מהרחוב שלך שאף פעם לא התייחסת אליו, וההוא מבית הכנסת שאתה לא יודע אפילו את שמו. כ"כ הרבה אנשים באים איתנו במגע, ואנו לא חושבים עליהם אפילו פעם אחת. יהודים שומרי תורה ומצוות, שמבחינתנו הם 'סתם אנשים'. מעולם לא עלה על קצה דעתנו לאהוב אותם, וחבל, חבל מאד מאד. כי כל יהודי שעובר לידינו הוא הזדמנות עבורנו לגדול, ועם מעט תשומת לב נוכל לאהוב גם אותו.

ילד קטן עובר לידך ברחוב, עם פאות חמודות וכיפה מעוטרת וציציות ש"בורחות" לו מהמכנסיים... ילד יהודי מתוק. הפאות שלו ארוכים עוד יותר משלך, מכריזות בגאון "אני יהודי"! איזה מחזה מרנין! וכי אין זו סיבה מספיקה לאהוב אותו? רק בגלל הכיפה שלו אפשר להתאהב בו! ואחד שמסתובב עם זקן יהודי, וציצית בחוץ - הרי הוא צדיק! "ה' אוהב צדיקים", אז גם אנחנו נאהב.

יוצאים לרחוב ביום חם, ורואים יהודי עם מעיל ארוך ושטריימל. וכי אין זה סימן למסירות שלו ליהדות? הרי הוא סמל למלחמה בהשפעות חיצוניות. איך אפשר שלא לאהוב אותו?

### לאהוב מראה מסודר

אפילו דברים חיצוניים לחלוטין, כמו מראה טוב או אפילו בגדים נאים, יכולים לשמש אותנו בעבודתנו. אני אוהב אותו כי הוא מתלבש באופן מסודר ונעים לעין! אל

נח לשבח זה "אִישׁ הָאֲדָמָה". ועל כל זה דרשו חז"ל על נח "וַיִּצְדֵּק יְסוּד עוֹלָם" (בר"ר ל).

אלא שיש בביטוי זה גם רמז, שמהשתדלותו שנעשתה באופן לא נכון, נעשה נח 'חולין' (בר"ר לו): "אִישׁ הָאֲדָמָה" מוֹכָה על מעורבות יתירה בעסקי העולם. ה"מסילת ישרים" (פרק ה) מלמדנו "כי בהיות האדם טרוד בעניני עולמו, הנה מחשבותיו אסורות בזיקי המשא אשר עליהם, ואי אפשר להם לתת לב אל המעשה. והחכמים עליהם השלום, בראותם זה אמרו הוי ממעט בעסק ועסוק בתורה". מעורבות ברמה גבוהה בעיסוקים החומריים היא מחסום מפני עֲנֻנוֹת וזהירות במעשיו. הטרדה היתירה בעבודת האדמה הביאתו לידי טעות, לטעת בתחילה כרם יין, והקב"ה אמר לנח "נח, לא היה לך ללמד מאדם הראשון שלא גרם לו אלא יין?!!" (סנהדרין ע). וכתוצאה מכך ירד נח מדרגתו "וַיִּחַל נֹחַ" ובא לידי שכרות, ודבר זה המיט אסון על אחד מבניו.

### וַיְבֹאוּ עַד חָרֶן (יא, לא)

"וַיִּקַּח תָּרַח אֶת אֲבָרָם בְּנוֹ... וַיִּצְאוּ אִתָּם מְאוּר כְּשָׂדִים לָלֶכֶת אֲרָצָה כְּנָעַן וַיְבֹאוּ עַד חָרֶן וַיִּשְׁבוּ שָׁם", "וישבו שם" פירושו שלמעשה אותה מחשבת הליכה לארץ כנען שהיתה לתרח ומשפחתו לא יצאה לפועל, הם הגיעו רק עד חרן ושם הם התעכבו, אולי בתחילה כוונתם היתה רק לנוח שם לתקופה קצרה, אך הם נשארו שם - כי היתה סיבה מאת ה' שעיקבה אותם מלהמשיך ללכת הלאה. הספורנו אומר "וַיִּמַּת תָּרַח בְּחָרֶן. וְלֹא הִשְׁתַּדַּל לְהַשִּׁיג מֵהַשָּׂדֶה לְהַשִּׁיג בְּנִסְעָם מְאוּר כְּשָׂדִים, וְלֹא בָּא כָּלֵל אֲצֵל אֲבָרָהֶם בְּהִיּוֹתוֹ בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וּבְקָרָאוֹ שָׁם בְּשֵׁם ה' עִם כָּל גְּדֻלַּת שְׁמוֹ אֲזוּ". כלומר מפני שתרח לא היה ראוי, ה' גרם לתרח להתעכב בחרן ולהישאר שם, מעתה אברהם בלכתו לארץ ישראל יוכל להיפרד מעל אביו ומעל משפחת אביו, אשר עתידים להישאר בחרן.

והתורה מלמדת אותנו שיש עכבה שהיא לטובה. אברהם בוודאי השתוקק מאוד להמשיך בדרכו אל ארץ כנען, אבל עיכוב זה היה מתנה מאת ה' לאברהם, כדי לאפשר לו להגיע לשלמות עבודתו בהיותו בארץ ישראל - קריאה בשם ה' בעולם! כי לשלמות עבודתו היה דרוש שיהיה אברהם לבדו בארץ ישראל, בלי העול של חיוב כיבוד אביו תרח. וכפי שלימדונו חז"ל שהקב"ה עיכב את הציווי לאברהם ללכת לארץ ישראל עד אחר מותו של תרח, "אמר ליה הקב"ה לך אני פוטרך מכיבוד אב ואם ... שאני מקדים מיתתו ליציאתך, בתחילה "וַיִּמַּת תָּרַח בְּחָרֶן" ואחר כך "וַיֹּאמֶר ה' אֶל אֲבָרָם לֵךְ לְךָ מֵאֶרֶץ כְּנָעַן וּמִמּוֹלְדֹתֶיךָ וּמִבְּיַת אָבִיךָ אֶל הָאֶרֶץ אֲשֶׁר אֲרָאךָ" (בר"ר לו).

למדת רחמים, וה' זכר את בריתו לנח, כבר "קָלוּ הַיָּמִים מֵעַל הָאָרֶץ", ה' שוב רוצה בעולמו ויושבי התיבה עתידים לצאת ממנה והעולם יתחיל מחדש את ישובו. לדעת את כל זה, שילח נח בתחילה את העורב, אבל העורב לא היה השליח הנכון ושליחותו לא התקיימה, ואז חזר נח ושלח את היונה ואכן היא היתה השליח הנכון. הן אמת שהפרטים הללו נכתבו בתורה כפי שאכן הם התרחשו במציאות, אבל הם נכתבו בתורה כדי ללמד אותנו לקחים חשובים.

בזה שההשגחה העליונה סיבבה שה'שליח' לבשר את הבשורה הטובה על התחלת חידוש החיים בעולם, יהיה דוקא ע"י השליח השני היונה, ולא ע"י השליח הראשון העורב, לימדה לנו התורה כלל גדול; העורב מפני שאינו נמנה על העופות הטהורים, אינו ראוי שעל ידו תתבשרנה הבשורות הטובות, רק היונה שהיא עוף טהור ראוי לזה. כידוע, אחד מדרכי ההשגחה הוא, שכשאיזה דבר בא ומתחדש בעולם, הוא צריך ל'התגלגל' ע"י 'שליח' של ההשגחה העליונה, ובאה התורה ולימדה ש'גלגולו' וביאתו של כל דבר טוב לעולם יהיה רק ע"י שליח שהוא 'זכאי'. וכפי הכלל שאמרו חז"ל "מגלגלין זכות על ידי זכאי" (שבת לב). שמשמעו או ע"י בני אדם זכאים, או ע"י מעשים של זכות, או ע"י מחשבות של זכות.

וכן הוא לדורות עולם, לאחר שהקב"ה ברא את העולם, הוא כביכול מסר לבני האדם את השליחות להביא את העולם לתכליתו ככתוב "וְהָאָרֶץ נְתַן לְבְנֵי אָדָם" (תהילים קטו ז), אבל כל קיום חיי האנושות ע"י האדם, לא התגלגל על ידי אותם בנאים חכמים או ממציאיים מוצלחים שהיו מבני דורו של קין, כי אם בדווקא על ידי נח הצדיק וזרעו. ובדומה לזה, בזמן בית שני, ישועתם של ישראל שלא יכלו בגלותם בין האומות, לא באה על ידי הבריונים שהיו בעלי יכולת גשמית מרשימה (גיטין נו, א), כי אם בדווקא על ידי רבן יוחנן בן זכאי שהיה חכם מחכמי התורה (שם). ואף בזמן הגאולה, בעת שיקויים "וַיִּשְׁבוּ בְּנֵי לְגִבּוֹלָם" (ירמיה לא טז), שיבת ישראל לארצם לא תתגלגל על ידי מפעלם של הכופרים כי אם על ידי הצדיקים.

### אִישׁ הָאֲדָמָה (ט, כ)

מחד חז"ל מלמדים שכינוי זה "אִישׁ הָאֲדָמָה" הוא לשבחו של נח. כי ביום השלישי לבריאה, אמר ה' לאדמה "תִּדְשָׂא הָאָרֶץ דָּשָׂא עֵשֶׂב מִזֶּרְעֵ זֶרַע עֵץ פְּרִי עֵשֶׂה פְּרִי לְמִינּוּ... וַתּוֹצֵא הָאָרֶץ דָּשָׂא עֵשֶׂב מִזֶּרְעֵ זֶרַע לְמִינֵהוּ וְעֵץ עֵשֶׂה פְּרִי אֲשֶׁר זָרְעוּ בוֹ לְמִינֵהוּ", אבל אחר חטא 'עץ הדעת' נתקללה האדמה "וְקוֹץ וַיִּדְרָדֵר תִּצְמִיחַ לָךְ", שהיו "זורעין חיטים וצומח קוץ ודרדר" (מד"ת קדושים ז), ונחסרה טובה גדולה מבריאת העולם. ואילו נח מתחילתו נקרא שמו 'נח' על שם שבזכותו פסקה מהאדמה הרעה של קללת החטא של אדם הראשון, האדמה 'נחה' וחזרה להיות כבתחילת בריאתה (בראשית ה כט). וכן לאחר המבול שהשחית את כל פני האדמה "אפילו ג' טפחים שהמחרישה שולטת בארץ נימוחו" (בר"ר לא), בזכותו של נח הצדיק, חזרה שוב האדמה להיות כבתחילת בריאתה, ועל כך שבצדקתו חזרו ונתקיים 'מעשה בראשית' של האדמה ביום השלישי, זכה